

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Kliimaministeriumile

Teie: 4.05.2026 nr 14-6/26/1357-2 ja

11.05.2026 nr 1-4/26/1873

Meie: 25.05.2026 nr 1-2/26/7041

Eesti Keskkonnaühenduste Koja kuivenduse töörühma ettepanekud kaevandamiseks lubatud turbaalade nimekirja muutmise kohta

Saadame käesoleva kirja täiendusena oma 6.04.2026 saadetud pöördumisele (kiri nr 1-2/26/6978) ning ühtlasi tagasisidena ministri määruse nr 87 muutmise eelnõule. Rõhutame, et ootame ministeriumilt jätkuvalt sisulist vastust oma 6.04.2026 saadetud kirjale.

Jääme oma 6.04.2026 kirjas toodud seisukohtade juurde ning ei nõustu õiguskantsleri hinnanguga 2024. a tehtud muudatuste põhiseadusvastasuse kohta, seega ei ole määruse lisa 2 ennistamine meie hinnangul vajalik ja on õigusvastane. Vältimaks kogu kirja kordamist toome allpool lühidalt välja varasemas kirjas toodud seisukohad:

1. EKO toetab põhiseaduslikkuse järelevalvet määruse muutmise küsimuses, kuna selle põhiseadusvastasus ei ole ilmne. Ministril oli kaalutusruum alade valikuks juba sel põhjusel, et alad, mis on "inimtegevusest mõjutatud" ja "millel ei ole eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust" tuleb määratlemata õigusmõistetena esmalt sisustada. See tähendab kaalutusotsuse tegemist ja kinnitab kaalutusruumi olemasolu. Lisaks pidi minister arvestama nimekirja kehtestades Kliimapoliitika põhialustega ning Riigikohtu 14.03.2024 lahendiga Elbu V kaevandamisloa asjas. EKO on seisukohal, et MaaPS § 45 lg 3 kohase looduskaitseväärtusena tuleb mõista ka looduslikus seisundis soode pakutavat ökosüsteemiteenust süsiniku tallejatana.
2. Arvestades, et Eestis on praegu 127 kehtivat turba kaevandamise luba ulatuslike jääkvarudega, võimalik on turvast kaevandada määruse lisa 1 olevates jääksoodes ning varusid lisanduks ka menetluses olevatest loa taotlustest, ei saa lugeda nimekirja kärpimist Eestis turba kaevandamise keelamiseks ega oluliseks piiramiseks. Maardlate registri andmetel on 23.01.2026 seisuga hästilagunenud turba varustuskindlus aastates 380,56 aastat ja vähelagunenud turba varustuskindlus 53,93 aastat.
3. EKO on varasema nimekirja ennistamise vastu, kuna see sisaldab looduslikus seisundis soid, mille kaevandamine on vastuolus siseriiklike ja rahvusvaheliste kohustustega.
4. Kaevandamiseks sobilike alade hulka ei saa kindlasti kuuluda alad, mis kattuvad EL tasandil kaitstavate ebasoodsas seisundis elupaigatüüpidega ning ohustatud ja langeva arvukusega liikide elupaikadega. Lähtuvalt Riigikohtu 14.03.2024 otsusest haldusasjas nr 3-20-1657 ning sellele tuginevast juhiseist on Keskkonnaametil õigus

sellistel aladel kaevandamisloa andmisest keelduda. Selliseid alasid (sh Riigikohtus vaidlusobjektiks olnud esmatähtis loodusdirektiivi elupaik ja rahvusvaheliselt tähtsa linnuala staatuses Elbu V) sisaldab ka nn kärbitud määrus ja need tuleb sealt välja arvata.

5. Põhiseadusega kooskõlas ei ole tänane olukord, kus puudub regulatsioon kaevandamisloa taotlejate suunamiseks kaevandamisega rikutud või mahajäetud turbaaladele (määruse 87 lisa 1).

Määruse muutmise eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et määruse lisa 2 nimekiri ennistatakse 2016. kehtestatud kujul ning vastavuses MaaPS § 45 lg 3 ja keskkonnaregistri ja looduskaitseliste piirangute andmetega. Seletuskirjas puuduvad selgitused ja põhjendused, miks ei ole eelnõukohase määruse puhul 2016. aasta versioonist üle võetud alasid muudetud seoses võimalike lisandunud piirangutega, sh looduskaitsealadega ning kuidas see on kooskõlas MaaPS § 45 lg 3, mille järgi lisas 2 olevatel aladel ei ole eeldatavalt looduskaitselist väärtust. Samuti on põhjendamata, miks see võimalike lisandunud piirangutega arvestamine ei kujuta samas arvestatavat riski, kuna piiranguid hinnatakse igal juhul kaevandamisloa andmise menetluses. Täielikult puudub põhjendus, miks on otstarbekas ja mõistlik lubada kaevandusloa menetluse mahukat protseduuri, mis on nii ettevõtte kui riigi jaoks väga ressursimahuks, alade puhul, mille loodusväärtuste kohta on andmed juba riigi kulul kogutud.

Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) on täiendavalt analüüsinud 2016. a määruse lisa 2 nimekirja kuulunud alade looduslikkust (st inimtegevusest mõjutatud ning võimalikku looduskaitselist väärtust MaaPS § 45 lg 3 tähenduses). **EKO seisukoht on, et see nimekiri sisaldab hulgaliselt alasid, mis lähtuvalt nende looduslikust väärtuslikkusest peaksid jääma ennistatavast nimekirjast välja.**

Käesoleva kirjaga on lisadena (kirja lisad 1-4) kaasas kaardikihid aladega, mis peaksid kindlasti jääma välja kaevandamiseks lubatud turbaalade nimekirjast. 6.04.2026 kirjas põhjendasime, miks meie hinnangul on lisa 2 koostamise puhul tegemist siiski ministri kaalutusotsuse ja mitte Riigikogu otsust vajava olukorraga, vt kirja nr 1-2/26/6978 punkt 2. Lühidalt, MaaPS § 45 lg 3 seatavate kriteeriumite näol on tegemist määratlemata õigusmõistetega, mis tuleb ministri poolt sisustada. Käesoleva kirja lisade koostamise raames oleme selleks pakkunud välja omapoolse, loodusväärtuste esinemisest ning soode ökoloogilisest toimivusest lähtuva tõlgenduse. Meie koostatud nimekirja näol on juba tegemist kompromissiga, sest süsiniku salvestajana on looduskaitseline väärtus oluliselt suuremal osal nimekirjas olevatest aladest. Lisaks on oluline märkida, et 2016. aastal määruse lisade koostamise ajal ei hinnatud kõigi alade loodusväärtust, vaid nimekirja lisati kõik alad, mille kohta olid esitatud kaevandusloa taotlused. **Teeme ettepaneku määruse “Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri” muutmise eelnõus teha vastav täiendus ja Lisast 2 välja arvata meie kirja lisades nimetatud alad.**

Õiguskantsleri viide 2016. a kehtestatud nimekirjale sedastab, et määruse esimese versiooniga “koostati kuivendusest mõjutatud ja madala looduskaitselise väärtusega turbaaladest üle-eestiline nimekiri, mis sisaldab selliseid mõjutatud turbaalasid, kus on potentsiaalselt võimalik turvast kaevandada.” Juhime tähelepanu, et ELFi poolt nimekirja koostamises osalenud ekspertide kinnitusel kanti sinna automaatselt sellised alad, millele oli juba kaevandusloa väljastatud ning nende looduskaitselisi väärtusi täiendavalt ei hinnatud.

Kirja lisas 1 on ka kaevandusloaga alasid, millel on looduskaitseline väärtus säilinud (näiteks Larvi soo). Lisaks on 2016. a järgnenud ajal täiendavate inventuuride käigus täpsustunud looduskaitsealase väärtusega alade paiknemine ja sellest lähtuvalt oleme täiendanud nende alade määratlust, kus turba kaevandamine peab olema välistatud. **Oleme seisukohal, et kirja lisades esitatud alad on maapõueseaduse § 45 lg 3 tähenduses olulise looduskaitseväärtusega alad ja seeläbi peavad jääma kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirjast välja.**

Kirja Lisas 1 esitatud kaardianalüüsi aluseks on sookoosluse looduslikkus ning kaitstavate liikide ja elupaikade esinemine, samuti projekteeritavate ja olemasolevate kaitsealade paiknemine lähtuvalt Eesti Looduse Infosüsteemi (EELIS) andmestikust ning kaevandamise võimalikest mõjudest nendele, sh Natura alade kaitseväärtustele. Alusandmed kõigi (looduslike) lage- ja puissoode ning paljude soometsade kohta pärinevad Eestimaa Looduse Fondi (ELF) looduskaitse-andmebaasist, mille kokkuvõtte on ka Eesti Looduse Infosüsteemis (EELIS) (vastavate alade lisatud kaardikihil on kategoorias märgitud "1" ja "2"). Osa kirja lisas kaardistatud aladest kattub EKO ettepanekuga EL elurikkuse strateegia eesmärkide täitmiseks Eestis, esitatud 25.11.2022 nr 1-2/22/5612, kus on toodud põhimõtted nende alade valiku kohta.

Kaitstavate liikide esinemisel on arvestatud ohustatud liike, kelle seisund on juba halb ja täiendav halvendamine peab olema välistatud, samuti I kaitsekategooria liike, kelle kõik elupaigad peavad olema kaitstud. Hinnang võimalike kaevanduste mõju kohta tugineb I. Tammekännu eksperthinnangul (vastavate alade lisatud kaardikihil on kategoorias märgitud "5", põhjendus märkuste lahtris).

Lisaks kirja lisas 1 sisalduvatele aladele on asjakohane, et kaevandamise nimekirja ei kanta alasid, kus on kas läbi viidud taastamine või see on kavandamisel, sh Rail Baltic hüvitusalad. Edastame **kirja lisadena 3 ja 4** vastavad kaardikihid, mis on välja küsitud RMKlt seisuga 7.04.2026. Meie jaoks on arusaamatu määruse seletuskirjas toodud põhjendus, nagu puuduksid taastatud alade kohta ruumiandmed ning seetõttu on plaanis need nimekirjast eemaldada hiljem.

Määruse "Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri" Lisa 2 nimekiri tuleb koostada selliselt, et selle rakendamisel ei saa tekkida vastuolusid riigi looduskaitse eesmärkide ja -poliitika sh kliimaeesmärkide ja -poliitika ning negatiivse keskkonnamõju ohjamise vajadusega. 2016. aastal kehtestatud nimekiri aga sisaldab soid, mille kaevandamine oleks vastuolus kohustusega tagada kaitstavate liikide ja elupaikade soodne seisund. Lisaks süvendab säilinud soodes turba kaevandamine kliimakriisi, mis kahjustab looduse säilimist selle mitmekesisuses ning looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku liikide soodsat seisundit.

EKO teeb ühtlasi ettepaneku muuta kaevanduslubade andmise süsteem sarnaseks RMK puidukasutuse kestvuslepingute omaga, seades pakutava hinnaga võrdseks hindamiskriteeriumiks kaevandatud turba väärindamise.

Käesoleva kirjaga on kaasas:

Lisa 1 - EKO ettepanekud kaevandamisalade nimekirjast välja jätmiseks MapInfo failidena

Lisa 2 - EKO ettepanekud kaevandamisalade nimekirjast välja jätmiseks, väljavõte MapInfo tabelist

Lisa 3 - RMK lõpetatud taastamisalad

Lisa 4 - RMK kavandatud taastamisalad

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator, EKO kuivenduse töörühma nimel